

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**P.Terentij sex: || quae extant: Comoediae. An= || dria.
Eunuch[us]. Heautontimo= || rumenos. Adelphi. Ecyra. ||
Phormio. || ... [qui]= || b[us] erudita Philippi Mele Brettani
p̃posita est epi || stola ... || ...**

Terentius Afer, Publius

Lipsiae, 1519

Actvs qvintvs

[urn:nbn:de:bsz:31-114211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-114211)

Ego hos conueniam, post huc redeo. De. O Iuppiter,
Hancine uitam? hoscine mores? hanc dementiam?
Vxor sine dote ueniet, intus psalteria est.
Domus sumptuosa, adulescens luxu perditus.
Senex delirans, ipsa si cupiat Salus,
Seruare profus non potest hanc familiam.

ACTVS QVINTVS.
SYRVS DEMA.

Introduitur Syrus eiusque nomen temulentus
in omni personis salutaris planctus. Quia quasi se
suis locupletis induat pectus.

Senarii.

Depol Syrisce te curasti molliter,

Syrus eius appellat
pro Syro Syrisce

Lautem munus administraffi tuum.

Abi. sed postquam intus sum omnium rerum satur,

Ita luxurians
Democritus de pho Ctesiphone
Unde se Ctesiphone curatissus ab
te uisus uidet. Sic aut dicitur se
sed qui ipse sine compositis
necesse est quod dicitur pro se
uidet quod hoc loco uisus uidet
Vou solus ab pho
unde seum probatissimum
monitus se ad ab ipse
unde Democritus tunc uidet
pauitatis in ab ipse
sic

Prode ambulare huc, libitum est. De. Illud sis uide

Exemplum disciplinae. Sy. Ecce autem hic adest senex

Noster, quod sit et quid tu es tristis? De. Ohe scelus. Sy.

Eho, iam tu uerba fundis hic sapientia. De.

Tu si meus esses. Sy. Dis quidem esses Demea.

Ac tuam rem constabiliffes. De. Exemplum omnibus

Curarem, ut esses. Sy. quam ob rem? quod feci? De. Rogas?

In ipsa turba, atque in peccato maximo

Quod uix sedatum satis est. potastis scelus, quasi

Re bene gesta. Sy. Sane nollem hunc exitum.

DROMO. SYRVS. DEMA.

Senarii.

Eus heus Syre, rogat te Ctesiphon ut redeas. Sy. Abi.

Introduitur in hac
scena Ctesiphon uidet
de seum probatissimum
ne inter se non. Sic
sic et non hunc uidet

De. Quid Ctesiphon hic narrat? Sy. nihil.

De. Eho carnufex, est Ctesiphon intus? Sy. Non est.

In prima in altera... Deinde hoc loco

ADELPHORVM

De. cur hic noiat? Sy. est alius quidam parastaster paruulus.

Nostin? De. iam scibo. Sy. qd agis? quo abis? De. mitte me. Sy.

Ualligia grecans est laune dicitur uideri hoc est dicitur uideri dignus ut tasset cum gre...

Noli inquam. De. non manum abstinere mastigia?

An tibi maus cerebrum dispergi hic? Sy. abiit

Edepol commessatorem haud sane commodum

Praesertim Ctesiphoni, quid ego nunc agam?

Nisi dum haesiscunt turbae, interea in angulum

Est enim dimantium a uno uel a fine uel ab uno abo...

Aliquo abeam? atq; edormiscam hoc uillis sic agam.

MITIO. DEMEA.

Senarii omnes.

Arata a nobis sunt ita ut dixi Sostrata

Vbi is, quis nam a me pepulit tam grauer fore?

De. Hei mihi quid faciam? quid clamem? aut queram?

Debetur illi non cœlum...

O cœlum, o terra, o maria Neptuni. Mi. Hem tibi.

Resciuit omnem rem id nunc clamat scilicet,

Paratae lites, succurrendumst, De. Eccum adest

Communis corruptela nostrorum liberum. Mi.

Tandem reprime iracundiam, atq; ad te redi. De.

Repressi, redii, mitto maledicta omnia,

Quare est? non necessaria atq; non...

Rem ipsam putemus, dictum inter nos hoc fuit,

Ex te adeo est ortum, ne tu curares meum,

Neue ego tuum, responde. Mi. Factum est, non nego. De.

Cur nunc apud te potat? cur recipis meum?

Cur emis amicum Mitio? num qui minus

Mihi idem ius æquomst esse quid mecum tibi?

Quando ego tuum non curo, ne cura meum. Mi.

Non æquom dicis. De. nō? Mi. nam uetus uerbum hoc quidemst.

Comme
Facete.
Aufcultat
Principio
Quem fa
Tu illos d
Quod far
Er me tum
Dicitur
Confertua
Illis relinq
Mea qua p
De summe
Id de lact
In animo
Et mihi
Mitro gem
Sgo, istuc
Signa infur
Duo cum ic
Hoc licet in
Non quod
Que ego e
Ut uolunt
Vereti, in
Ingenium
Reducas, a

ACTVS QVINTVS, FO. LXXXI.

Communia esse amicorum inter se omnia. De.

Facete, nunc demum istac nata oratio est. Mi.

Ausculda paucis, nisi molestum sit Demea,

Principio: si id te mordet: sumptum filii

Quem faciunt, quaeso facito, hac tecum cogites,

Tu illos duos olim pro re tollebas tua.

Quod satis putabas tua bona ambobus fore,

Et me tum uxorem credidisti scilicet

Ducturum, eandem illam rationem antiquam obrine,

Conserua, quaere, parce, fac q̄ plurimū

Illis relinuas, gloriam tu istam tibi obtine.

Mea quae praeter spem euenere, utantur sine.

De summa nihil decider. quod hinc accesserit

Id de lucro putato esse. omnia hac si uoles

In animo uere cogitare Demea,

Et mihi, & tibi, & illis dempseris molestiam. De.

Mitto rem, consuetudinem ipsorum. Mi. mane,

Scio, istac ibam, multa in homine Demea

Signa insunt, ex quibus coniectura facile fit.

Duo cum idem faciunt, sape ut possis dicere

Hoc licet impune facere huic, illi non licet.

Non quod dissimilis res sit, sed quod is qui facit,

Quae ego esse in illis uideo ut confidam fore, ita

Vt uolumus, uideo, sapere, inntelligere, eos in loco

Vereri, inter se amare, scire, esse liberum

Ingenium atq; animū, quo uis illos tu die

Reducas, at em̄ metuas, ne ab re sint tamen

St. St. hunc uocis Demeaue
Stem quod seruo uigra et subditio na

Demeaue est V. tam ut h. qu
quod uocis ad. p. g. h. a. t. u.

Sicut uigra semper ut Anell in hac
in alioque uocis Ingt hunc uoc

Sculus est Et multus rebus gignula
condem ut non p. u. d. h. u. c. et u. d. u. h. u. c.
esse. Et hoc uoc. h. u. a. t. a. l. l. e. p. u. d. h. u. c.

Subiecto est Schpouder em ad id
quod Demea p. u. s. s. t. e. p. u. s. s. t. e.

Q

ADELPHOR VM.

Omissiores paulo, o noster Demea
 Ad omnia alia a rate sapimus rectius,
 Solum unum hoc vitium affert senectus hominibus
 Attentiores sumus ad rem omnes q̄ sat est.
 Quod illos sat a tras acuet. De. ne hiniium modo
 Bonæ tuæ istæ nos rationes Mitjo
 Et tuus iste animus æ quos subuortant. Mi. tace,

Sic et in Androni qu...
 Non fiet, mitte iam istæ, da te hodie mihi,
 Exporge frontem. De. scilicet, ita tempus fert,
 Faciundunst. cæterum rus cum filio
 Cum prima luce ibo hinc. Mi. immo de nocte censeo,
 Hodie modo hilarum fac te. De. & istam psaltriam
 Vna illuc mecum hinc abstraham. Mi. pugnaueris,
 Eo pacto prorsum illic alligaris filium,
 Modo facito, ut illam serues. De. ego istuc uidero,
 Atq; illi fauilla plena fumi, ac pollinis
 Coquendo sit faxo, & molendo, præter hæc
 Meridie ipso faciam, ut stipulam colligat
 Tam excoctam reddam atq; atram, q̄ carbost. Mi. placet,
 Nunc mihi uidere sapere, atq; equidem filium
 Tum etiam si nolit cogas, ut cum illa una cubet. De.

Ton enim est laudat...
 Derides t̄ fortunatus qui istoc animo sies.
 Ego sentio. Mi. ah pergis ne t̄ De. iam iam desino. Mi.
 I ergo intro, & cui opus est rei, ei hilarem huc sumam⁹ diem.

DEMEA SOLVS.

Tetrametri.

Vnq̄ ita quisq; bene subducta ratioe ad uitã fuit,

Demia cum sentiat se...

Quin res
 Aliquid
 Et quæ
 Quod m
 Propriam
 Facilitate
 Id esse
 Ille suam
 Clemens
 Sibi uixit
 Ego ille ag
 Dani uxore
 Alia cura
 Facerem
 Nunc exa
 Odiam ill
 Illum ama
 Illum dilige
 Illum ut ui
 Ita eos me
 Paulo sum
 Age age, tu
 Blande dico
 Ego quoc
 Sicut fit da
 Decit, id n

Das enim multa ^{impet} ^{nona} ^{affert} ^{de} ⁱⁿ ^{seculis} ^{quod} ^{ad} ^{inducit} ^{bonos} ^{quos} ^{et} ^{hic} ^{non} ^{esse} ^{quod} ^{non} ^{quae} ^{si} ^{possit} ^{reparari} ^{et} ^{non} ⁱⁿ ^{seculis} ^{hic} ^{facit}

ACTVS QVINTVS FO. LXXXI.

Quin res, aetas, atq; usus semper aliquid adportet noui,
Aliquid moneat, ut illa, quae te scire credas, nescias,
Et quae tibi putaris prima, in experiendo repudies.
Quod mihi nunc euenit, nam ego uitam hanc quam uixi usq; adhuc
Prope iam excurso spacio, mitto id quam ob rem re ipsa repperi,
Facilitate homini nihil esse melius, neq; clementia,
Id esse uerum ex me, atq; ex fratre, cuius facile est noscere.
Ille suam semper egit uitam in ocio, in conuiuuiis,
Clemens, placidus, nulli laedere os, arridere omnibus,
Sibi uixit, sibi sumptum foecit, omnes benedicunt, amant.
Ego ille agrestis / saeuus / tristis / parcus / truculentus / tenax
Duxi uxorem, quam ibi miseriam non uidi nati filii
Alia cura, porro autem dum studeo illis, ut q̄ plurimum
Facerem, contriui in quaerendo uitam, atq; aetatem meam.
Nunc exacta aetate, hos fructi pro labore ab his fero /
Odium, ille alter sine labore patria potitur commoda.
Illum amant, me fugitant, illi credunt consilia omnia,
Illam diligunt, apud illum sunt ambo, ego desertus sum.
Illum ut uiuat optant, meam autem mortem expectant, scilicet
Ita eos meo labore eductos maximo, hic foecit suos
Paulo sumptu, miseriam omnem ego capio, hic poritur gaudia.
Age age, nunc experiamur contra haec quid ego possiem,
Blande dicere, aut benigne facere quando eo prouocat.
Ego quoniam a meis me amari & magnipendi postulo.
Si id fit dando atq; obsequendo, non posterioris feram,
Deerit, id mea minime refert, qui sum natu maximus.

Et est Argolans. hic luxa i
Andria Cuius oratio quod p̄mille
Doux apud uos et gaetius
et abho aduoc Apud uos et ac
regit hoc Thraciensis hoc law e
uud. adu. aduoc.

Syllabus est. q̄m
Dixit ad uos et
hoc apud ill.

Secum her datus carter
in uos et et uos et
in uos et et uos et
in uos et et uos et
in uos et et uos et

SYRVS DEMEA. Q ii

ADELPHORVM.

¶ Trimetri.

Eus Demea, rogat frater ne abeas longius. De.

h Quis homo? o Syre noster salue, qd fit? qd agit? Sy.

Recte De. optimest. iam nunc hæc tria primū addidi

Præter naturam, o noster, quid fit? quid agitur?

Seruum haud illiberalem præbe te, & tibi

Lubens bene faxim. Sy. gratiã habeo. De. Atqui Syre

Hoc uerumst, & ipsa re experire prope diem.

GETA. DEMEA.

¶ Eiusdem rationis.

Era ego hinc ad hos prouisam, q̄ mox uirginem

h Accersant. sed eccl̄ Demeam, saluus sis. De.

Oh, qui uocare? Ge. Geta. De. Geta, maximi

Precii esse te hominem iudicau animo meo hodie.

Nam is mihi est profecto seruus spectatus satis

Qui dominus curast, ita ut tibi sepsi Geta.

Et tibi ob eam rem, si quid usus uenerit

Lubens bene faxim, meditor esse affabilis,

Et bene pcedit. Ge. Bonus es, cum hæc existimas.

De. Paulatim plebem primulum facio meam.

AESCHINVS. DEMEA. SYRVS. GETA.

¶ Eiusdem numeri.

Cecidunt me quidem, dum nimis sanctas nuptias

o Student facere, in apparando totum consumunt diē.

De. Quid agit Aeschine? Ac. hem pater mi, tu hic eras?

De. Tuus hercle uero, & animo, & natura pater.

Qui te amat plus q̄ hosce oculos, sed cur nō domū quæso

*Delat fateris seruo
nunc Democritus in pater
seruus blandus magis
uocat ut in hoc est
Deus q̄ aduul a pater
magis
Magis apud saluos
pater q̄ seruo
pater q̄ seruo
pater q̄ seruo
pater q̄ seruo*

*Orque addeleus. Ael.
pater q̄ seruo
pater q̄ seruo
pater q̄ seruo
pater q̄ seruo*

*Utinam hæc
pater q̄ seruo
pater q̄ seruo
pater q̄ seruo
pater q̄ seruo*

*Di. Quibus
Voxer
Tibicin
Vip
Hymen
Atq
Quant
Tradu
Pater le
Fratis
Et satp
Ego lep
Dinam
Syre cel
Tu illa
Benefa
Tam ex
Quid tr
Quamill
Aegrotat
De. Sic lo*

De Thalibi uox apud Romanos inquit uox solent amice Amio et Phobos in uox Thonali. Sic apud Græcos hinc uox et Placem in publico. Sic apud Græcos hinc uox et Placem in publico. Sic apud Græcos hinc uox et Placem in publico.

ACTVS QVINTVS FO. LXXXIII.

Vxorem accersis? Ae. Cupio, uerum hoc mihi mora est

Tibicina, & hymenæum qui canat? De. Eho

Vin tu huic seni auscultare? Ae. Quid? De. Missa hæc face,

Hymenæum, turbam, lampadas, & tibicinas.

Atq; hanc in horto maceriam iube dirui

Quantum potest, hæc transfer, unam fac domû,

Traduc & matrem & familiam omnem ad nos. Ae. Placet

Secum loquor huc hec Pater lepidissime. De. Euge iam lepidus uocor.

Fratris ædes sient peruiæ, turbam domum adducet,

Et sumptam admitter, multa, quid meas?

Ego lepidus in eo gratiam iube nunc iam

Dinqueret Babylo ille uiginti minas.

Syre cessas ire, ac facere? Sy. Quid agam? De. Diruc.

Tu illas abi & traduce. Ge. Dii tibi Demea

Benefaciant, cum te uideo nostræ familiæ

Tam ex animo factû uelle. De. Dignos arbitror.

Quid tu ais? Ae. Sic opinor. De. Multo rectius est,

Quam illam puerperam nunc duci huc per uiam

Aegrotam. Ae. Nihil em uidi melius mi pater.

De. Sic soleo, sed ecum Mitio egreditur foras.

MITIO. DEMEA. AESCHINVS.

Trimetri, & Tetrametri mixti.

Vbet frater? ubi is est? tu ne iubes hoc Demea? De.

i Ego uero iubeo, & in hac re, & aliis omnibus

Quâ maxime unam facere nos hanc familiam,

Colere, adiuuare, adiungere. Ae. Ita quaso pater,

Mi. Haud aliter censeo. De. Immo hercle ita nobis decet

Q iii

W laena quo modo hibe
videtur in laena. Casus
in ista. Et uoxe ar
conferre lapid. et uideat
laena. Casus. et uideat

Secum uideat si uox
absque et uoxe ar
conferre lapid. et uideat

Demea uiam ipse
in hac re. et uoxe ar
conferre lapid. et uideat

De. Sic soleo, sed ecum
Mitio egreditur foras.

Et eordum est per ablationem cum latenter ad propolium uenit quod consulendum in animo propoluit

ADELPHORVM

Primum huius uxoris est mater. Mi. est, quid postea? De.

Proba & modesta, Mi. ita aiunt. De. natu grandior. Mi.

Scio. De. parere iam diu per annos hac non potest,

Nec qui ea respiciat qsq est, sola est. Mi. quam hic rem agit? De.

Hanc te æquam est ducere, & te operam ut fiat dare, Mi.

Me ducere autem? De. te. Mi. me? De. te inq. Mi. ineptis.

De. Si tu sis homo, dic faciat. Ae. mi pater. Mi. quid tu?

Huic asine auscultas? De. nihil agis, fieri aliter

Non pōt. Mi. deliras. Ae. sine te exorem mi pater. Mi.

Insanis? aufer te. De. age, da ueniā qso filio, Mi. satin sanus es? ego

Nouus maritus anno demum, quinto, & sexagesimo

Fiam, atq anū decrepitā ducā? id ne estis autores mihi? Ae.

Fac, promisi ego illis. Mi. pmisisti autem de te laqueos puer. Ae.

Age, quid, si quid te maius oretr? Mi. qsi hoc nō sit maximū. De.

Age, da ueniā. Ae. ne grauere. De. fac, pmitte. Mi. nō omittis?

Ae. Nō, nisi exorē. Mi. uis est hac qdē. De. age ppxe Mitib.

Mi. Et si hoc mihi praū, ineptū, absurdū, atq alienū a uita mea

Videatur, si uos tantopere istuc uultis, fiat. Ae. bene facis,

Merito te amo. De. uerū quid ego dicā, hoc cū sit quod uolo?

Quid nunc? quid restat? Hegib is est cognatus proximus,

Affinis nobis, pauper, bene uos aliquid facere illi decet. Mi.

Quid facere? De. agelli hic suburbe est paululū, quod locitas foris,

Huic demus qui fruatur. Mi. paululū id autem? De. si multū sit

Faciendū est, p patre huic est, bonus est, noster est, recte datur.

Postremq nō meum illud uerbum facio, quod tu Mitio

Bene & sapienter dixi dudum. uitiū Cōmune omniū est,

Quod nimiū ad ré in senecta attēti sumus. hāc maculā nos decet

[Marginal notes in Latin script, including: 'Et eordum est per ablationem...', 'Primum huius uxoris...', 'Proba & modesta...', 'Scio. De. parere...', 'Nec qui ea respiciat...', 'Hanc te æquam...', 'Me ducere autem?', 'De. Si tu sis homo...', 'Huic asine auscultas?', 'Non pōt. Mi. deliras.', 'Insanis? aufer te.', 'Nouus maritus...', 'Fiam, atq anū...', 'Fac, promisi ego...', 'Age, quid, si...', 'Age, da ueniā.', 'Ae. Nō, nisi exorē.', 'Mi. Et si hoc...', 'Videatur, si uos...', 'Merito te amo.', 'Quid nunc? quid...', 'Affinis nobis...', 'Quid facere?', 'Huic demus qui...', 'Faciendū est, p...', 'Postremq nō...', 'Bene & sapienter...', 'Quod nimiū ad...']

[Marginal notes on the right edge of the page, including: 'Erfuger', 'Mi, Qu', 'Mi pax', 'Corpor', 'SY', 'C', 'f', 'Quod', 'Ego isto', 'Dozi', 'De. Res', 'Scorta', 'Non p', 'De. Po', 'Hic cya', 'Denig h', 'Mi. si qd', 'Omni', 'Gand', 'Phrigia', 'Optima', 'Hodie p', 'Siquidē', 'Ob eam', 'Dii tibi']

Effugere, dictum est uere, & re ipsa fieri oportet.

Mi, Quid istuc dabitur quidem quando hic uolt. Ae.

Mi pater. De. nunc tu mihi es germanus / pariter

Corpore & anio. Mi. Gaudeo, De. suo sibi huc gladio iugulo.

SYRVS DEMA. MITIO. AESCHINVS.

¶ Tetrametri mixti. Et primus superiori coniungitur.

Actumst quod iusti Demea.

f De. frugi homo es, edepol hodie mea quidē sententia.

Iudico Syrum fieri esse æquum liberam. Mi. istuc libere?

Quod nam ob factum De. multa. Sy. o noster Demea, edepol uir

Ego istos uobis usq; a pueris curauit ambos sedulo, (bonus es.

Docui, monui, bene præcepi semper que potui omnia.

De. Res apparet, & quidem porro hæc obsonare, cum fide

Scortum adducere, apparare de die conuiuium.

Non mediocris hominis hæc sunt officia. Sy. o lepidum caput.

De. Postremo hodie in psaltria emunda, hic adiutor fuit,

Hic curauit omnia, prodesse æquum est, alij meliores erunt.

Deniq; hic uolt fieri. Mi. um tu hoc fieri? Ae. cupio.

Mi. si qdē tu uis, Sy. ego accede huc ad me, liber esto. Si. bñ facis,

Omnibus gratiam habeo, & seorsum tibi præterea Demea. De.

Gaudeo. Ae. & ego. Sy. credo, utinā hoc perpetuum fiat gaudium,

Phrigiā ut uxorem meam, una mecum uideam liberam. De.

Oprimā quidem mulierem. Sy. equidem tuo nepoti huius filio,

Hodie primā mammā dedit hæc. De. hercle uero serio

Siquidē primā dedit, haud dabiam quin emitti æquum fiet. Mi.

Ob eam rem? De. ob eā, postremo a me argentū q̄ti ē sumito. Sy.

Dū tibi Demea oro omnes semper omnia optata offerant.

Q. iiii

Tam qui luscipio de
et appo mendo et de
ut conuenit aut capro
de paschal. lorum et
sibi gladio iugulari.

Uterum non unum ad
congalitatis impotenti
in Demea hoc loc. p. d.

Donatus hoc loco
in De. du. pro. expone. et f.
to. p. d. ualiam. p. d. h.
sunt. p. d. et. h. d.
uolte. quid. modo. p. d.
p. d. h. u. d. l. d.

Et p. d. h. u. d. l. d.
p. d. h. u. d. l. d.
p. d. h. u. d. l. d.
p. d. h. u. d. l. d.

Uterum præter
et. p. d. h. u. d. l. d.
et. p. d. h. u. d. l. d.
et. p. d. h. u. d. l. d.
et. p. d. h. u. d. l. d.

ADELPHORVM.

My. Syre pcessisti hodie pulchre. De. Siquidē porro Mitio,

Tu tuum officiam facies, atq; huic paululū prae manu

Aliquid Dederis unde utatur, reddet tibi cito. Mi. Istoc uilius.

Ae. Frugi homo est. Sy. Reddam hercle, da modo.

Ae. Age pater. Mi. Post consulam, De.

Faciet. Sy. o uir optime. Ae. O mi pater festiuissime. Mi.

Aliquid Quid istuc ē quae res tam repente mores mutauit tuos?

Aliquid Quod proluuium ē quae istac subita est largitas? De. Dicam tibi.

Vt id ostenderem, quod te isti facilem, & festiuum putant,

Id non fieri ex uera uita, neq; adeo ex a quo & bono,

Sed ex assentando, indulgendo, & largiendo Mitio.

Nunc adeo si ob eam rem uobis mea uita inuisa est Aeschine,

Quia non ista prorsus iniusta omnia omnino obsequor,

Missa facio, effundite, emittite, facite quod uobis libet

Sed si id uultis potius, quae uos propter adulescentiam

Minus uidetis, magis impense cupitis, consulitis parum

Hac reprehedere & corrigere me, & obsecudare in loco.

Ecce me qui id faciam uobis. Ae. Tibi pater permittimus

Plus scis quid facto opus est, sed de fratre quod fiet? De. Sino,

Habeat, in istac finem faciat. Ae. Istuc recte.

VOS VALETE ET PLAUDITE.

Finis Adelphorum.

FABVLAE SEQVENTIS INTERLOCVTORES.

Philotis meretrix

Phidippus senex.

Syra anus.

Pamphilus adulescens

Parmeno seruus.

Myrrhina mulier

Laches senex.

Sofia seruus.

Sostrata mulier.

Bacchis meretrix.